

Uppdaterad åtgärdstabell till åtgärdsprogram för mal (*Silurus glanis*), 2026–2030

Uppdaterad åtgärdstabell till åtgärdsprogram för mal (*Silurus glanis*), 2026–2030

Den här rapporten har tagits fram av Havs- och vattenmyndigheten.
Myndigheten ansvarar för rapportens innehåll och slutsatser.

© HAVS- OCH VATTENMYNDIGHETEN | Datum: 2026-02-09

ISBN: 978-91-89982-17-8 Omslagsfoto: Rickard Gustafsson, Sveriges sportfiske och fiskevårdsförbund

Havs- och vattenmyndigheten | Box 11 930 | 404 39 Göteborg | www.havochvatten.se

Förord

Åtgärdsprogram för hotade arter och naturtyper är en satsning på arter vars existens inte kan säkerställas genom åtgärder för hållbar mark- och vattenanvändning eller befintligt områdesskydd. Programmen är ett viktigt verktyg i Havs- och vattenmyndighetens och länsstyrelsernas arbete för att nå de av riksdagen fastställda miljökvalitetsmålen "Ett rikt växt- och djurliv", "Levande sjöar och vattendrag", "Hav i balans samt levande kust och skärgård" samt övriga ekosystemrelaterade miljökvalitetsmål.

Nu gällande åtgärdsprogram för bevarande av mal har på Havs- och vattenmyndighetens uppdrag upprättats av Jerker Vinterstare, då vid Lunds universitet. År 2022 utvärderades programperioden 2017–2021. Som resultat av utvärderingen har en ny, uppdaterad åtgärdstabell tagits fram av Alexander Gustavsson, Länsstyrelsen i Södermanlands län. Åtgärdstabellen innehåller vision, mål samt en kortfattad presentation av angelägna åtgärder under perioden 2026–2030 för att malens bevarandestatus i Sverige ska kunna förbättras. Åtgärdstabellens innehåll har diskuterats och förankrats med berörda länsstyrelser samt experter.

Åtgärdsprogrammet har som syfte att förbättra bevarandearbetet och utöka kunskapen om mal. Det är Havs- och vattenmyndighetens förhoppning att den uppdaterade åtgärdstabellen kommer att stimulera till engagemang och konkreta åtgärder på regional och lokal nivå, så att arten så småningom kan nå gynnsam bevarandestatus. Havs- och vattenmyndigheten tackar alla som har bidragit med synpunkter vid framtagandet av åtgärdstabellen och riktar ett särskilt tack till de som kommer att bidra till genomförandet av densamma.

Göteborg, februari 2026

Niclas Törnell

Chef för Avdelningen för vattenresursförvaltning

Fastställelse, giltighet, utvärdering och tillgänglighet

Havs- och vattenmyndigheten beslutade den 9 februari 2026 (Dnr 2025-3641), att fastställa en uppdaterad åtgärdstabell till åtgärdsprogrammet för bevarande av mal.

Åtgärdstabellen är ett ej formellt bindande dokument som i första hand gäller under perioden 2026–2030. Giltighetsperioden för åtgärdstabellen förlängs automatiskt tills beslut om att tabellen ska upphöra fattas, en ny tabell fastställs, beslut om att programmet ska upphöra fattas eller ett nytt program fastställs. Utvärdering av programmet sker under 2031.

På www.havochvatten.se kan det här och andra åtgärdsprogram laddas ned.

Bakgrund

Malen är Sveriges största sötvattensfisk. Den största mal som har fångats i Sverige var 3,6 meter lång och vägde uppskattningsvis 180 kg. Malen vandrade in till Sverige under Ancylus-perioden, när Östersjön var ett varmt och sött innanhav.

Malen lever i sjöar och flodmiljöer. Den är en rovfisk som utöver fisk även äter groddjur, gnagare, fåglar, kräftor, insekter, maskar och blötdjur. För sin reproduktion är den beroende av varmt vatten samt vattenväxter och strandnära vegetation. Malen är revirhävande under lektiden. Hanen bygger ett bo bland vegetation och rötter dit honan lockas för lek. Hanen vaktar sedan äggen tills de kläckts. Ungarna växer upp i skydd av vegetationen.

Arten hade tidigare en större utbredning i Sverige, men förändringar i markanvändning från 1800-talets mitt, med exempelvis sjösänkningar och anläggande av vattenkraftverk, har minskat förekomsten. Idag finns malen endast kvar i fyra ursprungliga områden: Båvenområdet, Emån, övre delen av Helge å och nedre delen av Helge å. På senare tid har arten på egen hand koloniserat Alsterån upp till första vandringshindret. Utöver detta är mal känd från ett fåtal andra sjöar och vattendrag, varav samtliga är resultat av illegala utsättningar.

Malen hotas idag av fragmentering och isolerade bestånd då många vattendrag och sjösystem är påverkade av vattenkraft och andra dämmen, vilka hindrar malen från att sprida sig till fler och större områden. Sjösänkningar, rensningar av vattendrag och annan verksamhet har inneburit, och innebär än idag, att lämpliga lekmiljöer och uppväxtområden försvunnit. Genetiska undersökningar visar att malpopulationerna i Sverige har låg genetisk variation och att det troligtvis är få individer som deltar i leken, vilket talar för att antalet lekhabitat är en begränsande faktor idag. Malen är fredad från fiske enligt 2 kap. 5 § i förordningen (1994:1716) om fisket, vattenbruket och fiskenäringen.

Målet med programmet är att förstärka bestånden genom åtgärdande av vandringshinder samt översyn och anpassning av reglering. Andra viktiga åtgärder är olika biotopförbättrande åtgärder, exempelvis gynnade av strandnära vegetation. Utöver detta finns ett stort fokus på förbättrat kunskapsunderlag och informationsspridning.

Sedan åtgärdsprogrammets start har många åtgärder genomförts och kunskaperna om arten har märkbart ökat, inte minst vad gäller dess utbredning, populationsstorlek och habitatkrav. I den svenska rödlistan har malen gått från Sårbar (VU) till Nära hotad (NT). Mot den bakgrunden revideras och utvecklas de kortsiktiga och långsiktiga målen samt åtgärdsförslagen i programmet.

Vision och mål

Vision

Malen ska uppnå gynnsam bevarandestatus. Samtliga svenska förekomster ska vara livskraftiga och arten ska åter finnas i hela sitt naturliga utbredningsområde i Sverige.

Långsiktiga mål (senast 2050)

- Antalet reproducerande individer ska ha ökat i samtliga populationer.
- Malen har getts ökad möjlighet att sprida sig till områden där arten har förekommit naturligt under det senaste seklet.
- Vandringshinder och reglering av sjöar och vattendrag i de områden där mal finns naturligt har anpassats så att de inte påverkar malen negativt.
- Möjligheten för lek begränsas inte av tillgången på lekplatser och uppväxtmiljöer.
- Kunskapsläget om malens ekologi och genetik har ökat.

Kortsiktiga mål (senast 2030)

- Föryngring sker regelbundet inom det naturliga utbredningsområdet.
- Tillgänglig areal och lämpliga habitat för malen ska ha ökat.
- Populationsspecifika åtgärdsstrategier kopplat till miljöprövning av vattenkraft (NAP) har tagits fram för varje vattensystem där malen förekommer naturligt.
- Arbeta med att skydda viktiga lek- och uppväxtområden samt annars viktiga miljöer för mal har påbörjats. Minst ett område har fått formellt skydd.
- Kunskapsläget om fiskvägars funktionalitet för mal har ökat.
- Goda förutsättningar finns för att lämna över arbetet med mal till den ordinarie förvaltningen.

Bristanalys

Problematiken och ansvarsfrågan kring vattenreglering och vandringshinder är komplicerad och arbetet kring detta tidskrävande. Arbetet med områdesskydd kräver tid och ekonomi. Vattenkemi och miljögifter är svåra att påverka inom arbetet med ÅGP.

Åtgärder och rekommendationer

Ny kunskap

Under föregående programperiod har mycket kunskap rörande malens ekologi och förekomst inhämtats. Det finns ett behov av att sammanställa kunskapen på nationell nivå för att kunna använda den i fortsatt förvaltning och bevarandearbete.

För att bättre kunna hantera frågor kring vandringsvägar i samband med att vattenkraftverk ska förses med moderna miljövillkor (Nationella plan för omprövning av vattenkraft; NAP) krävs en sammanställning av befintlig kunskap kring hur stora fiskar som mal kan passera olika typer av upp- och nedpassager.

Fortsatt finns ett behov av ökad kunskap kring malens ekologi för att bättre kunna utforma bevarandeåtgärder. Det finns även ett behov av ökad kunskap kring malens reproduktion och genetik. Ytterligare kunskap om malens effekter på enskilda arter och ekosystem, bland annat i samband med nyetablering och återintroduktion, vore värdefullt.

Metodutveckling

Metoder för övervakning behöver ses över och uppdateras.

Informationsspridning

Fortsatt arbete med informationsspridning till fiskevårdsområden och allmänheten. Se även nedan under Förhindrande av illegal verksamhet.

Områdesskydd

Det finns behov av att skydda livsmiljöer som i dagsläget saknar skydd, samt att se över bevarandeplaner respektive reservatsföreskrifter och utöka befintliga skyddade områden. I områden där endast vattnet är skyddat bör även strandzonen med dess överhängande vegetation omfattas av ett utökat skydd.

Där behovet finns ska bevarandeplaner respektive reservatsföreskrifter innehålla fiskeförbud. Fiskerättsägare kan införa fiskeförbud med stöd av länsstyrelsen. Havs- och vattenmyndigheten har möjlighet att föreskriva om användningen av bland annat fiskemetoder eller fiskeredskap eller fiskeförbud när det gäller särskilt hotade arter och stammar av nationellt intresse såsom mal¹ i hela Sveriges sjöterritorium.

Förhindrande av illegal verksamhet

Malen är fredad och allt riktat fiske efter mal är illegalt. Olagligt riktat sportfiske efter mal förekommer. Då det i sportfiskesammanhang är de största malarna som är mest attraktiva riskerar dessa individer, som förväntas bidra mest till rekryteringen, att påverkas negativt av ett riktat fiske. Idag är tillsynen från myndigheters och fiskevårdsområdets sida inriktad på annan

¹ 7§ 2 kap. [Förordning \(1994:1716\) om fisket, vattenbruket och fiskerinäringen](#)

problematik och har sällan fokus på illegalt fiske efter mal. En ökad tillsynsinsats i viktiga reproduktionsområden nattetid under lekperioden skulle kunna skydda malen mot störning och kanske kunna bidra till att öka reproduktionsframgången. En dialog bör föras med berörda fiskevårdsområden rörande information om problematiken kring tjuvfiske av mal, upplägg av tillsynsinsatser och eventuellt lokalt regelverk kopplat till detta.

Illegala utsättningar har skett i flera vatten där arten historiskt inte funnits. I vissa av dessa vatten har reproducerande bestånd etablerats. Illegala utsättningar måste problematiseras i dialog med sportfisket och berörda fiskevårdsområden.

Restaurering och nyskapande av livsmiljöer

Under den kommande programperioden bör fokus ligga på restaurering av vattenmiljöer och kantzoner i vatten med naturlig förekomst av mal. Viktiga åtgärder är att öka heterogeniteten och tillgången på bra övervintrings- och viloplatser i djupa vattenmiljöer genom tillförsel av sänkt död ved och stora block. Trädplantering och andra åtgärder för att gynna förekomsten av överhäng och strandvegetation är viktiga för att skapa lek- och uppväxtmiljöer. I det sammanhanget är återställning av funktionella svämplan och andra våtmarker viktiga.

Åtgärdande av vandringshinder är viktigt för att skapa fria vandringsvägar inom vattensystemen. Övervakning och uppföljning

Fortsatt övervakning och uppföljning av beståndsstorlek är viktigt även under den kommande programperioden. Insamlade genetikprover bör analyseras och sammanfattas i en nationell rapport. Under programperioden är det viktigt att resultatet av genomförda bevarandeåtgärder utvärderas.

Finansiering av åtgärder

Länsstyrelserna bör utnyttja samordningsmöjligheterna i andra pågående projekt såsom LIFE, miljöövervakning, fiskevårdsmedel, LOVA med flera. Finansieringen inom ÅGP bör när det är möjligt och lämpligt samordnas med andra finansieringar.

Bilaga 1. Föreslagna åtgärder

Åtgärd	Län	Område/Lokal	Huvudansvarig	Finansiär	Uppskattad kostnad 2026-2030	Prioritet	Genomförs senast
Ny kunskap							
Utredning (litteraturstudie) kring fiskvägars funktionalitet för mal			Länsstyrelse D	Anslag 1:11	150 000 kr	1	2030
Fortsatt identifiera lek och uppväxtmiljöer	Alla ²	Möckeln & Helge å, Alsterån, Emån, Båven & Nyköpingsån	Länsstyrelserna	Anslag 1:11		2	
Kunskapssammanställning och analys av inhämtad kunskap för användning i framtida förvaltning.			Länsstyrelse D	Anslag 1:11	150 000 kr	1	2030
Uppföljning av hur genomförda åtgärder fungerat.	Alla	Möckeln & Helge å, Emån, Båven & Nyköpingsån	Länsstyrelse D	Anslag 1:11		2	2030
Metodutveckling							
Se över och uppdatera övervakningsmetodiken, återfångststudier och märkning	Alla	Möckeln & Helge å, Emån, Båven & Nyköpingsån	Länsstyrelse D	Anslag 1:11		2	2030
Information och rådgivning samt förhindrande av illegal verksamhet							
Informationsträffar med fiskevårdsområden inklusive etablering av lokal tillsyn	Alla	Möckeln & Helge å, Emån, Båven & Nyköpingsån	Länsstyrelserna	Anslag 1:11		1	2030
Informationsträffar med fiskevårdsområden inklusive etablering av lokal tillsyn	Alla	Möckeln & Helge å, Emån, Båven & Nyköpingsån	Länsstyrelserna	Anslag 1:11	100 000 kr	1	2030

² D,G,H,M

Åtgärd	Län	Område/Lokal	Huvudansvarig	Finansiär	Uppskattad kostnad 2026-2030	Prioritet	Genomförs senast
Områdesskydd							
Skydd av värdefulla områden inkl. fiskeförbud	Alla	Möckeln & Helge å, Emån, Båven & Nyköpingsån	Länsstyrelserna	Anslag 1:11, Anslag 1:14		1	
Se över bevarandeplaner respektive reservatsföreskrifter	Alla	Möckeln & Helge å, Alsterån, Emån, Båven & Nyköpingsån	Länsstyrelserna	Anslag 1:11, Anslag 1:14		1	
Restaurering och nyskapande av livsmiljöer							
Restaurering av vattenmiljöer och kantzoner för att gynna mal samt skapa diversitet i djupa vattenmiljöer med djupsjunken död ved för att skapa övervintringsplatser	Alla	Möckeln & Helge å, Emån, Båven & Nyköpingsån	Länsstyrelserna	Anslag 1:11	1 000 000 kr	1	2030
Åtgärdande av vandringshinder	Alla	Möckeln & Helge å, Alsterån, Emån, Båven & Nyköpingsån	Länsstyrelserna	Anslag 1:11	10 000 000 kr	1	2030
Tillsyn av verksamheter med negativ påverkan på malen	Alla	Möckeln & Helge å, Emån, Båven & Nyköpingsån	Länsstyrelserna	Anslag 1:11		1	2030
Framtagande av vattendragsspecifika åtgärdsstrategier kopplat till miljöprövning av vattenkraft (NAP)	Alla	Möckeln & Helge å, Alsterån, Emån, Båven & Nyköpingsån	Länsstyrelserna	Anslag 1:11		1	2030
Övervakning och uppföljning							
Uppföljning av biotopvårds- och konnektivitetsåtgärder	Alla	Möckeln & Helge å, Emån, Båven & Nyköpingsån	Länsstyrelserna	Anslag 1:11	50 000 kr	1	2030
Övervakning av och uppföljning av beståndsstorlek och genetik	Alla	Möckeln & Helge å, Alsterån, Emån, Båven & Nyköpingsån	Länsstyrelserna	Anslag 1:11		1	2030
Summa uppskattad kostnad					11 450 000 kr		

Uppdaterad åtgärdstabell till åtgärdsprogram för mal (*Silurus glanis*), 2026–2030

Vi arbetar för levande hav och vatten

Havs- och vattenmyndigheten, HaV, är en statlig förvaltningsmyndighet inom miljöområdet. Vi arbetar på regeringens uppdrag för bevarande, restaurering och hållbart nyttjande av sjöar, vattendrag, hav och fiskresurserna

**Havs
och Vatten
myndigheten**